

JAZZ IN OOSTENDE: HET INTERBELLUM (1)

door Georges VAN DUUVENBODEN

Deel 1 : 1919-1929

Jazz in Oostende, of Jazz op doortocht.

Een zoektocht vanaf het einde van de Eerste Wereldoorlog in de lokale kranten: Le Carillon, La Saison d'Ostende et du Littoral, L'Echo d'Ostende, De Zeewacht.

In Le Carillon van 10 en 24 maart 1920 las ik voor de eerste keer het woord "Jazz", het werd gebruikt om een muzikaal gebeuren te beschrijven in onze stad.

Bal in de salons van het stadhuis, zaterdag 27 maart 1920, met als titel: "Ostende 1920 Jazz Ball", georganiseerd ten voordele van het Adolphe Buylfonds, door de heer en mevrouw E. Asseloos.

Ik weet niet of het woord "Jazz" ook de inhoud weergeeft. In de Europese pers en onze lokale pers zorgt het woord voor veel verwarring. De tegenstanders gebruikten het in de betekenis van gerucht. Anderen als modewoord. Bijvoorbeeld: "VGO voetbal hadden ook hun Jazz Band". Het was ook het woord voor de drums, het nieuwe instrument van de Amerikaanse jazzorkesten. Een attractie met jazzband, kon ook betekenen: een optreden met drums en accordeon!

De nieuwe muziek is dansmuziek voor de burgerij. Jazz werd vooral gespeeld in de grote hotels, het casino-kursaal, de dancings in de Van Iseghemlaan, de Vlaanderenstraat en de Langestraat.

De volgende lijst met namen is zeker niet volledig. De berichtgeving in de lokale kranten omtrent het populaire muziekleven was zeer summier. Meer informatie moet ook gezocht worden in lokale Brusselse kranten.

De hotels : Au Madrid (Zeedijk 8-9) ; Excelsia hotel (Wapenplein) ; Modern Hotel (Zeedijk 44) ; Royal Palace hotel (Zeedijk) ; Splendid hotel (Zeedijk 67).

Van Iseghemlaan : Chez Pan (1920) ; Claridge ; Florida dancing ; Gaité ; Helder later Scala (1932) ; La Terrasse ; Les Veillées Parisiennes (Sporting) ; Maxim's ; Moulin Rouge later Le Gai Moulin Bleu ; Merry Grill ; Old Tom ; Savigny later Perroquet.

Vlaanderenstraat : Femina dancing (Frolic's).

Langestraat : Cabaret Montmartre ; Casanova ; Excelsum ; Frascati ; In den Pantoufel ; Ville de Spa.

Een merkteken in ons verhaal is 1917. De Verenigde Staten nemen deel aan de Eerste Wereldoorlog. Ook zwarte militaire bands doen de oversteek. Bv.: James Reese Europe en zijn Hellfighters Band (369th Infantry Regiment Band). 1917 is ook het jaar van de eerste jazzopnamen door de Original Dixieland Jazz Band op grammofoonplaat.

Dit alles versnelde de populariteit van jazzmuziek. Het woord jazz werd in de pers nu gebruikt om de muziek te beschrijven. De Amerikanen hadden Europa ontdekt.

Muzikanten die een belangrijke rol gespeeld hebben in de verspreiding van Jazz in ons land zijn : Arthur Briggs (trompet) en Louis Mitchell (drums). Ook de komst naar Europa in 1919 van Will Marion Cook Syncopated Orchestra met o.a. Sidney Bechet is van waarde.

In ons land zijn Brussel, Antwerpen en Luik de steden waar jazz begon. Maar tijdens het toeristisch seizoen was onze kust het middelpunt van het jazzgebeuren: Knokke, Nieuwpoort, Blankenberge, maar vooral Oostende. De meeste orkesten kwamen uit Parijs, Londen en Berlijn.

Vergeet ook niet de nieuwe dansen die de jazzmuziek begeleidde. De Eerste Wereldoorlog had de maatschappij door elkaar geschud. De verhoudingen tussen jong en oud, man en vrouw veranderden. De wals, de polka, de two-step, de foxtrot, allemaal dansen met gratie en schoonheid, moesten ruimte geven aan nieuwe dansen zoals de one-step, de shimmy, de Charleston en Black Bottom.

De nieuwe dansen - vol energie, beweging en plezier, voor jonge mensen - werden uitgevoerd in dancings en cabarets. Er was opnieuw belangstelling voor de tango.

De oude dansen werden nog altijd gedanst. Bv. in het Casino-Kursaal in 1919 door Mouvet en Yahne Fleury. Zij dansten de wals, de foxtrot, de tango en de one-step.

Op 3 juli 1920 opende "Chez Pan" (voorheen Marchal) de deuren met als manager G. Besserer van het Carlton hotel (Londen) en het Hôtel de Paris (Monte Carlo). Er waren "Thés dansants" van 16.00 tot 19.00 uur en "Soupers dansants" van 22.30 tot 3.30 uur. De jazzband van Murray's club (Londen) speelde er, ook in 1921, en ook het klassieke orkest Welvis van het casino van Nice en de dansers Pagua Nova, Salvador, Andrée Flo, Valentino Adami en Mirador.

In 1920 waren de gebroeders Schnyder de managers in de Helder. Op het programma stond Mitchell's Jazz Kings (1), die tevens optraden in het Alhambra te Brussel. Ook de acrobatische danseres prinses Nadya Kady (Madiyah Kaly Saoudjah) en het orkest van Freddy Norbertsons stonden geprogrammeerd.

In de Royal Palace Hotel, in 1921, trad het orkest van Buddy Gilmore (drums) op.

Een artikel in Le Carillon van 4 augustus 1920, p.1, wil ik u niet onthouden. Het benadrukt de sfeer in 1920. Ik heb de Franse tekst behouden.

"Samedi soir au Boulevard. – C'est la foule, la grande foule qui circule au boulevard Van Iseghem, entre le Kursaal et la Terrasse. Foule composite, bariolée: messieurs corrects, en habit de soirée, le gardénia à la boutonnière; dames du grand ou demi monde, en élégantes toilettes et constellées de bijoux; il y a aussi les bons bourgeois, les braves ouvriers, qui, tandis que les gens huppés entrent Chez Pan, au Helder ou chez Savigny, déambulent lentement, interrompant leur promenade par de longues stations devant ces établissements ultra selects... Et la foule passe toujours, suivant du regard les Grands Ducs qui vont faire la traditionnelle tournée.

Chez Pan, c'est l'aristocratique rendez-vous de nos hôtes les plus huppés. Que de toilettes superbes, que de bijoux, de poiles et de gemmes et quelles belles épaules qui s'en adornent. Au Helder, on refuse du monde... La champagne coule à flots..."

Mijn grootmoeder vertelde mij: «Wij wandelden daar, stonden stil en keken ernaar», beleefd uitgedrukt.

In de Femina dancing speelde in 1921 Newton's band (Londen), onder leiding van Foscolo. Tijdens het seizoen van 1922 speelde in Maxim's het orkest van Hughes Pollard. Aangekondigd als: "Princes de la cacophonie harmonieuse, rois du Jazz-band". In Chez Pan speelde het orkest van Gordon Stretton en in hotel Splendid Braeckmans Jazz en ook Hughes Pollard. In Frolic's (ex-Femina) speelde de Amerigo's Jazz Band, een Brits-Braziliaans orkest met o.a. Amy Andrews (piano en vocaal) en Amerigo (drums en saxofoon) en Jazz Henry.

Een Oostendse aankondiging in Le Carillon van 25 februari 1922, p.5:

Grand Dancing du Belvédère

A l'occasion du Carnaval

Dimanche 26, Lundi 27
et Mardi 28 Février

Trois grandes matinées de gala.

La direction a engagé spécialement pour ces journées le célèbre

Jazz Band BILLY

bien connu à Ostende. — M. Verbanck, chef d'orchestre, dirigera.

La Société Philanthropique LES JOYEUX PIERROTS
se fera entendre LUNDI 27, entre 5 et 6 h.

ENTRÉE LIBRE

Tombola gratuite Tirage LUNDI
le 27 février,
des LOTS importants offerts par la
Direction aux gagnants.

Tous les Dimanches et Jeudis **BAL** à grand orchestre.

Maar Afro-Amerikaanse jazz had ook zijn tegenstanders. Naar aanleiding van het optreden van Amerigo's Jazz Band in de Frolic's schrijft Le Carillon van 10 mei 1922, p. 3 : "...Eh oui! Ce fut superbe! Le Jazz et quel Jazz! **Nous avons toujours été ennemi de cette importation nègre, qui nous avait apporté les bruits sauvages de l'Equateur, les hurlements des fauves et les grondements de l'orage dans la brousse en feu.** Mais il y a Jazz-Band et Chasse-Band. Le premier fase agréablement comme des oiseaux sur les pruniers, l'autre chasse le monde. Le Chasse-Band, nous en avons entendu tant, depuis quelque temps; organisation cuisinière aux sons de casseroles ou tempête enrageuse des cuivres, qui vous monte à la tête comme un 6e verre de Gueuse Lambic.

Mais, l'orchestre du Femina n'est pas de ceux-là..."

Vandaag is het onbegrijpbaar hoe men over jazzmuziek schreef in de twintiger en dertiger jaren. Een haat niet gericht tegen een individu maar tegen de nieuwe muziek van de Afro-Amerikaanse gemeenschap. Dit gebeurde zowel in de Amerikaanse als in de Europese pers.

In het Cabaret Montmartre speelde Jazz Band Johnson.

Een Oostendse aankondiging in Le Carillon van 20 september 1922, p.5:

Samedi 23 septembre à 9 heures
Grande SOIRÉE de GALA au
"FEMINA" Concert
Dancing

7, rue de Flandre. Nouvelle direction

*Orchestre sous la direction de MM.
Georges MOUQUE et Lucien CHEVRETOT
et leur batterie Jazz Band.*

**Consommations de 1^{er} choix
à partir de 2 frs.**

Ouvert tous les soirs à partir de 9 h. Les dimanches
et jours de fête Thé dansant de 4 1/2 à 7 h.

In 1923 schreef Robert Pernet in zijn artikel: "Le Jazz à Ostende: 1920-1939" (1982): "Au cours de l'été 1923 la formation nouvellement créée par Arthur Briggs et qui s'appelait le U.S.A. Savoy's Syncop's Band vint une première fois à Ostende. Il y revint à plusieurs reprises jusqu'en 1925. La première présentation se déroule au Kursaal, quant au second engagement, il fut divisé entre le Casino et Chez Pan. Le Savoy Syncop's se produisit une troisième et dernière fois à Ostende au cours de l'été 1925".

Op het programma van het casino-kursaal op 5 juli 1925, stond een symfonisch concert uitgevoerd door het kursaalorkest onder leiding van François Rasse ter gelegenheid van de koloniale dag; ze speelden o.a. Charlestonia, een rapsodie voor orkest van Edmund Thornton Jenkins (1894-1926), voor de eerste maal uitgevoerd.

De componist was aanwezig tijdens de uitvoering en werd nadien met applaus begroet. (Le Carillon 6-7 juli 1925). Hij stierf in Parijs in 1926.

In de twintiger jaren vormden jazzmuziek en jazzdans één geheel. Daarmee bedoel ik dat jazzmuziek dansbaar was. Er waren uitzonderingen, zoals Paul Whiteman met zijn zogenaamde symfonische jazz. In 1926 was een optreden in het casino-kursaal aangekondigd, maar werd afgelast, wegens financiële onenigheid.

Een populaire dans in die periode en zeker ook bij ons was de Charleston. Een sociale dans uit de Verenigde Staten met Afro-Amerikaanse invloeden. De dans werd voor het eerst in het stadje Charleston in 1903 uitgevoerd en het maakte zijn intrede op de Haarlemse podia in 1913. In 1923 werd het geïntroduceerd in het Amerikaans theater. De vrouwen die de Charleston dansten, werden "flappers" genoemd. Ze werden zo genoemd door de manier waarop ze hun armen "flapten" en hoe ze als vogels rondliepen terwijl ze de Charleston dansten. "Flappers" droegen rokken tot juist onder de knieën.

De mannen die de Charleston dansten, droegen jassen van wasbeer en strooien hoeden. Vele "flappers" hadden korte haarcoupees genaamd "bobs" en ze droegen make-up. Weinig vrouwen droegen make-up vóór die periode. De meest gebruikte make-up bij de vrouwen waren rouge, poeder, eyeliner en lippenstift. Het was ook de periode waarin vrouwen begonnen te roken.

In 1926 werd de Charleston vervangen door de Black Bottom. Bij ons duurde het succes van de Charleston nog voort en drong door tot in de volksmuziek.

Zelfs de "Zigomars" organiseerden voor jong en oud met veel succes "Charleston"wedstrijden. (Le Carillon 16 november 1926, p. 2).

De Charleston en de geboorte van, Joséphine Charlotte, het eerste kind van Prins Leopold en Prinses Astrid, zorgden in 1927 voor een nieuw liedje. De melodie van het lied "Yes sir, that's my baby" leende zich hier uitstekend toe. (2)

Astrid heeft een baby, (2x)
Astrid heeft een baby, ja,
En Leopold,
Die is papie,
En Marie-José,
Die speelt ermee.

Nog een volkslied : "De Hond van Charleston"

En den hond van Charlestong
Hij heet Bobby,
En hij heft zijn pootje op
En hij doet pipi.
Wat kan dat beestje daar aan doen
Als het nu pipi moet doen.

Met als variatie :

Wat is dat toch een vuilen hond
't Is den hond, 't is den hond,
't is den hond van Charelstong

Nadien heb ik in onze volksmuziek geen muziek noch teksten gevonden die jazzmuziek en jazzdans gebruikten.

Afro-Amerikaanse musici begonnen dikwijls onderaan de sociale ladder en succes betekende een stap opwaarts. Voorbeelden hiervan zijn Louis Armstrong, Josephine Baker, Ella Fitzgerald, Florence Mills. Dit zijn mensen die nooit hun afkomst zijn vergeten en zich hebben ingezet voor de minderbedeelden van hun gemeenschap.

Zo ook Florence Mills (1896-1927). Zij was één van de grootste entertainers en ook jazz-, zang- en dansartieste van haar tijd. Een ster van het zwarte theater en de eerste zwarte internationale vrouwelijke superster van de 20^{ste} eeuw en een belangrijk figuur van de Harlem Renaissance. (3)

Zij was doorgedrongen in de tradities van op Afrikaanse gebaseerde muziek en dans, waaruit de spirituals, de blues, de ragtime en de jazz ontstonden en die aan de basis lagen van de hedendaagse populaire muziek.

Ze was een lieve, sociale en intellectueel bewuste vrouw die opkwam voor de rechten van haar gemeenschap. Florence Mills is voor het merendeel vergeten omdat de opnametechnieken in de vroege 20ste eeuw haar unieke stem niet konden opnemen. Ze is nooit gefilmd geweest en er zijn geen documenten van haar overgebleven.

Op 14 en 15 augustus 1926 trad ze op in het casino-kursaal met haar show "Blackbirds", een muzikale revue van Lew Leslie in een productie van Charles B. Cochran. Ze werd begeleid door de Plantation Orchestra onder leiding van Pike Davies (trompet). Het was een groot succes in Harlem (New York), Parijs, **Oostende** en Londen.

Zij stierf op 1 november 1927 in New York door een ziekte. Meer dan 5.000 rouwenden waren aanwezig op haar begrafenis in de Mother Zion A.M.E. Kerk in Harlem en meer dan 150.000 mensen troepten samen op de straten van Harlem als eretribuut. Het was de grootste begrafenis van die periode.

Vanaf 1927 stonden op de affiche van het casino-kursaal volgende artiesten :

Het Belgisch orkest van Albert Sykes gedurende 6 opeenvolgende jaren met o.a. Jean Omer ;
Nico Fusly's band (1927,1929) ;
Fred Hoffmann et son orchestre de Paris (1928) ;
Bert Firman (1929) ;
Fud Candrix en zijn "Caroline Stomp Chasers" (1929) ;
Les New Yorkers (1927) met o.a. Danny Polo ;
Jack O'Brien en Dave Tough.



Uit : Le Carillon 9 juli 1927 p. 5 (suppl. Les nouvelles balneaires)

In Le Perroquet de Charleston's sisters (1927,1928).

In 1929 de fameuze beurscrash van New York.

In het begin van de jaren dertig werden de Verenigde Staten getroffen door een stormachtige economische crisis, die het land verlamde. In 1932 was een vierde van de bevolking werkloos en logisch, ook de muziekwereld werd niet gespaard. Dit versnelde het ouder worden van de "hot" jazz, zoals die gespeeld werd in New Orleans, Chicago en New York... Optredens werden zeldzamer en de muzikanten kenden zoals bijna iedereen een harde tijd. Velen hielden op met musiceren en zochten ander werk. In ruwe tijden wil het publiek troost en zoekt daarom naar een zoeterige muziek.

Daarom het succes van "Guy Lombardo's Royal Canadians" met zijn honingzoete saxofoons en fluwelen strijkers, die je laten wegdromen.

Hierna volgt, in relatie met de economische crisis, enkele muziektitels die je met andere oren zult beluisteren : I'm in Seventh Heaven (1929) ; Let Me Sing and I'm Happy (1930) ; Wrap Your Troubles in Dreams (1931) ; How Deep Is the Ocean (1932) ; I've Got the World on a String (1933). In 1932 wordt de democraat F.D. Roosevelt als president van de Verenigde Staten gekozen

en met de goedkeuring van de syndicaten en het Congres werkt hij zijn "New Deal"-plan uit. In 1935 worden de resultaten voelbaar en men krijgt opnieuw hoop. Ook de muziekwereld herstelt zich, het swingtijdperk is geboren, gekristalliseerd in de muziek van Benny Goodman, de "King of Swing", Teddy Wilson en Lionel Hampton. Zij speelden de muziek vol levensvreugde in een soepele 4/4 maat, voorheen in een 2/4 maat.

Ook de dans veranderde. Hollywood bood een uitweg in een fantasiewereld gedanst door Fred Astaire en Ginger Rogers, zonder zich zorgen te maken om wat er "echt" gebeurde.

Wie herinnert zich niet hun gracieuze dansen, variaties op de foxtrot zoals in de film: "Flying down to Rio" (1933). Ook de Continental en de Carioca werden door hen bekend.

Eind de jaren dertig werden de latijns-amerikaanse dansen geïntroduceerd zoals de Conga en de Braziliaanse samba.

Maar een dans die echte roots had met de afro-amerikaanse dans was de "Lindy Hop". De dans van het swingtijdperk met invloeden van tapdansen en de Charleston.

De "Lindy Hop" ontstond eind de jaren twintig in de Savoy Ballroom in Harlem (New York) en werd bekend gemaakt door de dansers Shorty George Snowdon, George Ganaway en Big Bea... De dans werd genaamd naar Charles Lindberghs solo vlucht over de Atlantische Oceaan in 1927. De "Lindy Hop" is een typische Black Bottomdans, gedanst op de swingmuziek van de grote orkesten; daar het zeer nauw verbonden is met jazz maakt het ook ruimte voor improvisatie. Het is een dans die zich uit in communiceren en spelen met elkaar. Deze dans verspreidde zich over de hele wereld. Een blanke variant is de Jitterbug en nog andere variaties van swingdans zijn de Rock 'n Roll en de Boogie Woogie.

Hoe die veranderingen in de Verenigde Staten zich in Europa verspreidden en ook Oostende zal beïnvloeden, verschijnt in een volgend artikel.

-
- (1) Louis Mitchell (1885-1957) drums, zanger, entertainer. Tijdens de twintiger jaren was hij gehuisvest in Parijs en trad op in het Casino de Paris met zijn orkest Mitchell's Jazz Kings en begeleidde o.a. Mistinguett en Maurice Chevalier. In 1922 was de samenstelling van zijn orkest : Cricket Smith (trompet) ; Frank Withers (trombone) ; James Shaw (saxofoon) ; Fred Coxito (klarinet) ; Dan Parrish (piano) ; Joe Myers (banjo) ; Walter Kildare (contrabas) ; Louis Mitchell (drums).
 - (2) Het groot Oostendsch liedtboek / Jef Klausning. Decock, 1991.
 - (3) Harlem Renaissance, verwijst naar de bloeiperiode van het Afro-Amerikaanse culturele en intellectuele leven tijdens de jaren 1920-1930.